

“จรจัดสรร” ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทย

กับการออกแบบศูนย์พักพิงฯ ศูนย์จรจัดต้นแบบ

“Stand for Stays” a Thai Architectural Wisdom

and a Model Design of Stray Dog’s Shelter Center

ยศพร จันทองจีน

Yodsaporn Juntongjeen

ศราววุฒิ ปิ่นทอง

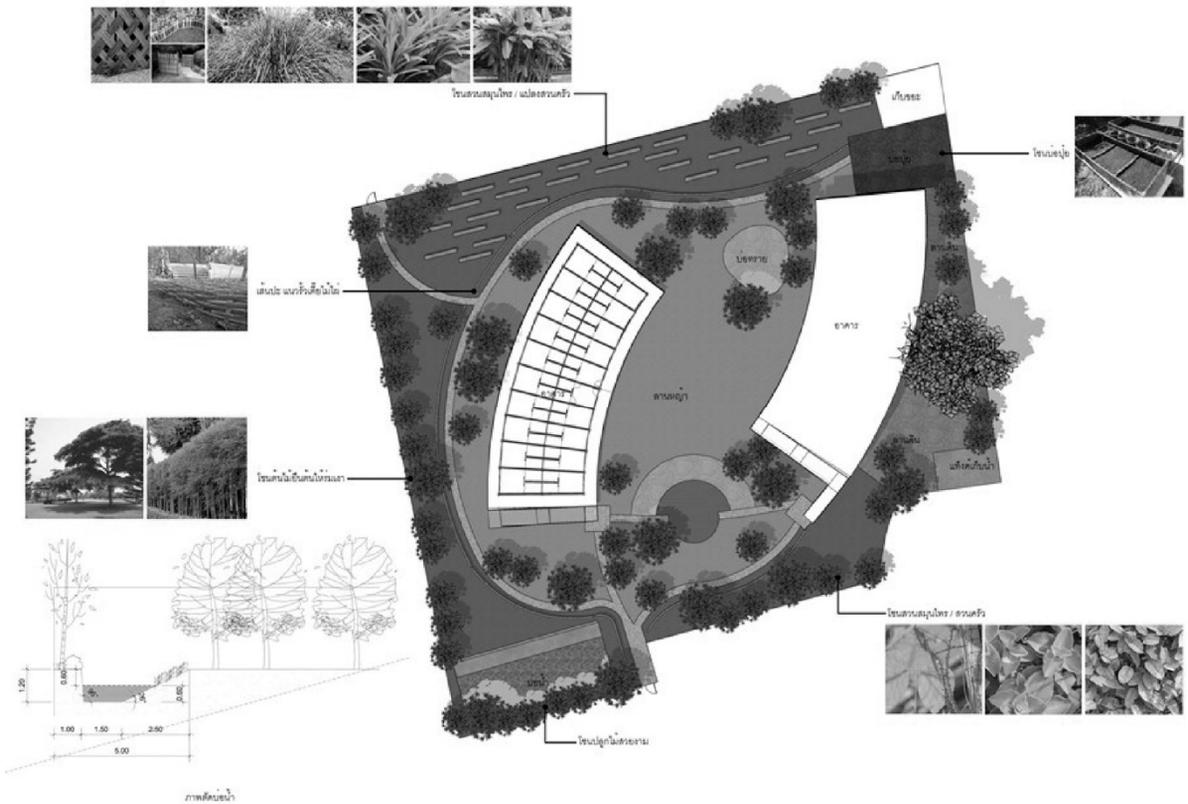
Sarawuth Pintong

คณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรุงเทพฯ 10200 ประเทศไทย

Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, Bangkok, 10200, Thailand

บทคัดย่อ

“สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น” เป็นสถาปัตยกรรมที่มีวิวัฒนาการมายาวนาน ผ่านกระบวนการคิด ปรับปรุง พัฒนารูปแบบทางสถาปัตยกรรมให้สัมพันธ์กับวิถีชีวิต และข้อจำกัดต่าง ๆ มากมาย จนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะถิ่นที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และบริบทที่แวดล้อมอย่างสมดุล แต่ในปัจจุบันสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นกลายเป็นความล้าหลังที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในสังคม ถูกแทนที่ด้วย “สถาปัตยกรรมใหม่” ที่ไม่มีความยึดโยงกับบริบทหรือเงื่อนไขของลักษณะทางกายภาพของถิ่นที่นั้น ๆ ทำให้ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทยในด้านการอยู่ร่วมกันระหว่างคน สถาปัตยกรรม และธรรมชาติขาดความสมดุลไป แม้ว่าสถาปัตยกรรมจะถูก “สร้าง” ขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการในการใช้งานของ “คน” เป็นหลัก แต่ในบางประเภทอาคาร “สัตว์” ที่เป็นผู้ใช้สอยอาคาร “ร่วม” กลับต้อง

ลักษณะทางกายภาพ
ของศูนย์พักพิงและพื้นที่
ศูนย์ไม่มีเจ้าของ คณะ
เทคนิคการสัตวแพทย์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
บางเขน กรุงเทพฯ ภายหลัง
การจัดสรร

ประสบกับปัญหาที่เกิดจากสถาปัตยกรรมที่ถูกสร้างขึ้นจากความไม่เข้าใจใน
บริบทของพื้นที่ด้วยเช่นกัน

ในบทความนี้จะกล่าวถึงปัญหาของ “ศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด” ที่พบจาก
การลงพื้นที่สำรวจศูนย์พักพิงฯ ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล โดยจำแนก
ออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) พื้นที่ใช้สอยไม่สอดคล้องกับรูปแบบการทำงาน
ทำให้ผู้ปฏิบัติงานไม่สามารถทำงานได้เต็มประสิทธิภาพ 2) ปัญหาด้านสวัสดิภาพ
ของสุนัขในศูนย์ฯ ที่เกิดจากรูปแบบการจัดวางอาคาร และสภาพแวดล้อมที่ไม่
เหมาะสมภายในศูนย์ฯ 3) ทศนคติของผู้คนในสังคมที่มีต่อศูนย์พักพิงฯ ซึ่งเป็น
ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคาร โดยขาดความรู้ความเข้าใจในด้าน
พฤติกรรมการใช้งาน การวางผังอาคาร ตลอดจนการเลือกใช้วัสดุในการก่อสร้าง
ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดผลกระทบต่อคน สัตว์ รวมถึงชุมชนโดยรอบแล้วนั้น
ยังเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณในการจัดการกับปัญหาสุนัขจรจัดที่มีอยู่อย่าง
จำกัดอีกด้วย

จากปัญหาดังกล่าวนำมาสู่แนวคิด “จรจัดสรรโมเดล” ที่มีวัตถุประสงค์ในการที่จะนำเสนอศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด “ต้นแบบ” โดยใช้ “ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น” ในด้านการสร้างความสมดุลในธรรมชาติ ร่วมกับหลักการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย และสถาปัตยกรรมสีเขียว มาเป็นองค์ประกอบหลักในการออกแบบ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้กับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ และการสร้างสวัสดิภาพที่ดีให้กับสุนัขภายในศูนย์ฯ แล้วนั้น ยังเป็นการสร้างระบบความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้คนในชุมชนอีกด้วย

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมท้องถิ่น, ศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด, สุนัขจรจัด, สถาปัตยกรรมสีเขียว

Abstract

“Vernacular Architecture” has long matured through infusion approach, improvement, and development to suit ways of living and limitations. It is a kind of architecture that is particular and suitable to the country’s topography, climates, and environment. Unfortunately, it is somehow considered outdated and irresponsive to the society’s needs and substituted by ‘new architecture’ that does not associate with the conditions of that physical area. This causes disequilibrium among human, architecture, and nature. This paper proposes that local wisdom embedded in vernacular architecture has an implication in designing “Stray Dogs Shelter”.

This study will discuss the problems of “Stray Dogs Shelter” designed to solve stray dog long-time problems in Thailand. By surveying the dog shelters in Bangkok and perimeter provinces, problems were identified as follows: firstly, obstructive space blocking the operations and staffs’ work efficiency; secondly, poor living conditions of the strays caused by inappropriate planning and unsuitable environment inside the center; and, thirdly, negative mindsets of visitors and local people to the shelters and stray dogs.

These problems are caused by the architectural design that lacked deep understanding of user behavior, planning, and materials used. Not only did it badly affect humans, animals, and nearby communities, but also wasted the budget used to solve stray dogs' problem which was already limited.

This paper proposes 'Stand for Strays' concept, aiming to present shelter center 'model' that employs 'local architectural wisdom' integrating with contemporary design and green architecture as a core framework. The result found is that apart from increasing workers' productivity and improving stray dogs' living conditions, the 'Stand for Strays' will create a healthy relationship between peoples in the community.

Keywords: local architectural wisdom, stray dog shelter center, stray dogs, green architecture

บทนำ

“สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น” หมายถึง สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์สร้างขึ้นในแต่ละท้องถิ่นที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามสภาพแวดล้อม เพื่อสนองความต้องการของชุมชนนั้น ๆ รูปแบบของสิ่งก่อสร้างอาจพัฒนาไปจากรูปแบบเดิมโดยปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิต ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาเพื่อให้มีรูปแบบเฉพาะตัว¹ ดังจะเห็นได้จากการคลี่คลายรูปทรงทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ปรากฏอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งล้วนแล้วแต่สอดคล้องกับข้อจำกัดทั้งในด้านลักษณะทางกายภาพของที่ตั้ง วัสดุที่สามารถหาได้ในพื้นที่ รวมถึงวิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไป เช่น เรือนที่อยู่บนที่สูงของชาวเขา เรือนบนที่ราบน้ำท่วมถึงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมข้าว เรือนริมน้ำหรือเรือนแพที่เกี่ยวข้องกับการทำประมงและสัมพันธ์กับสายน้ำ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเหล่านี้ล้วนผ่านกระบวนการแก้ปัญหา ปรับเปลี่ยนเพื่อความเหมาะสมตามบริบทของวิถีชีวิต ข้อจำกัดในพื้นที่นั้น โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ คน ธรรมชาติ และสถาปัตยกรรม ซึ่งแสดงถึงภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตอยู่ของคนร่วมกัน

ตามธรรมชาติอย่างสมดุล โดยภายหลังยังมีการนำแนวการศึกษาแบบองค์รวม มาใช้ในการแสวงหาความรู้ว่าด้วยสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นกันอย่างกว้างขวางขึ้น เพื่อขยายขอบเขตเนื้อหาให้ครอบคลุมเรื่องราวที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ด้วยการหยิบยืมกรอบความคิด “นิเวศวิทยาวัฒนธรรม” มาใช้เป็นหลักอิงในการศึกษา เกี่ยวกับการดัดแปลงสถาปัตยกรรมของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม²

ในขณะที่ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีซึ่งเป็นตัวผลักดัน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนในทุกมิติ รวมไปถึงสถาปัตยกรรม ก็เปลี่ยนแปลงเช่นกัน รูปทรงทางสถาปัตยกรรมสามารถตอบสนองรสนิยม และความต้องการของคนได้อย่างปัจเจก โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงบริบทของ พื้นที่อีกต่อไป เนื่องจากความทันสมัยของเทคนิคการก่อสร้างและคุณภาพของ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ สามารถรองรับและทำให้ทุกการออกแบบสามารถเป็นไปได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้มีมาอย่างต่อเนื่องหลายสิบปี ส่งผลต่อการถ่ายทอด แนวความคิดนี้ผ่านการเรียนการสอนในวิชาสถาปัตยกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลง รูปแบบและแนวคิดทางการออกแบบให้สอดคล้องกับรสนิยมนี้ได้ทำลายความ ยึดโยงของระบบความสัมพันธ์ดั้งเดิมระหว่าง ธรรมชาติ คน และสถาปัตยกรรม ลงไป ส่งผลกระทบต่อธรรมชาติและคน ทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างที่ไม่ สามารถปฏิเสธได้

ดังเห็นได้จากการที่โลกต้องเผชิญกับสภาวะโลกร้อนที่นับวันจะทวี ความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น และเมื่อความเชื่อในสถาปัตยกรรมใหม่เปลี่ยนเป็น ความคุ้นชินดังที่ได้กล่าวข้างต้น เราจึงพบสถาปัตยกรรมที่มีความแปลกแยกกับ บริบทแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการใช้งานของคนที่ใช้สอยสถาปัตยกรรมนั้น ทำให้ต้องปรับปรุง ต่อเติม ปรับแก้อยู่เสมอ และไม่เฉพาะ “คน” เท่านั้นที่ ได้รับผลกระทบจากสถาปัตยกรรมที่ได้รับการออกแบบอย่างไม่เข้าใจในบริบท ของถิ่นที่ ในบางอาคาร “สัตว์” ที่เป็นผู้ใช้สอยพื้นที่ภายในอาคารหรือภายใน ตัวสถาปัตยกรรมร่วมกับคนก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน

บทความนี้จะกล่าวถึงแนวคิดการนำ “ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทย พื้นถิ่น” ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสมดุลระหว่างองค์ประกอบ ทั้ง 3 คือ คน ธรรมชาติ และสถาปัตยกรรม ด้วยการจัดการธาตุสี่ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ มาเป็นแกนหลักในการออกแบบ ร่วมกับหลักการออกแบบสถาปัตยกรรม ร่วมสมัย และแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการแก้ปัญหา ให้กับ “ศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด” ที่อยู่ในบริบทของมหานคร ในพื้นที่ “สุนัข” ต้องถูกกักขังอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม อันเป็นผลมาจากความคุ้นชิน

ในการออกแบบที่ไม่เข้าใจในบริบทแวดล้อม จึงทำให้สถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในการใช้พื้นที่ของผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงสุขในศูนย์ฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ปัญหาสุขนักรจัดในประเทศไทยเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ทั้งมิติด้านสังคมและมิติด้านวัฒนธรรม ประกอบกับการที่ไม่มีกฎหมายควบคุมที่ชัดเจน จึงทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมือนเช่นในต่างประเทศ ที่เน้นการบังคับใช้กฎหมาย การควบคุมจำนวนประชากรสุขนักร และจัดเก็บภาษีผู้เลี้ยง ฯลฯ ในปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนสุขนักรจัดอยู่ประมาณ 1 ล้านตัว แม้จะมีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการกับปัญหานี้มาโดยตลอด แต่จำนวนสุขนักรจัดกลับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจากการที่ “ศูนย์พักพิงสุขนักรจัด” เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาสุขนักรจัดที่เป็นรูปธรรมที่สุด กล่าวคือในด้านความเป็นระเบียบเรียบร้อย ด้านสาธารณสุข และสุขลักษณะที่ดีของชุมชนเมือง แม้ว่าแนวทางการจัดการโดยนำสุขนักรจัดเข้าศูนย์พักพิงฯ อาจไม่ใช่ทางออกและเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าศูนย์พักพิงฯ นั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะเป็นสิ่งแรกที่คนนึกถึงเมื่อประสบกับความเดือดร้อนรำคาญจากปัญหาสุขนักรจัด โดยการแจ้งให้หน่วยงานที่รับผิดชอบจับเข้าศูนย์ฯ ซึ่งหลังจากการจับสุขนักรเข้าศูนย์ฯ แล้ว ยังมีการดำเนินการอีกหลายขั้นตอนที่ต้องทำเมื่อรับสุขนักรจัดนั้นเข้าศูนย์พักพิง เช่น การทำหมัน ตรวจสอบสุขภาพ ฉีดวัคซีน กักตัว ปรับพฤติกรรม และดูแลไปจนสุขนักรนั้นสิ้นอายุขัย ดังนั้นศูนย์พักพิงฯ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก แต่ปัญหาสำคัญของศูนย์พักพิงฯ ในประเทศไทยกลับเริ่มตั้งแต่การหาสถานที่ก่อสร้าง ซึ่งส่วนมากจะมีการต่อต้านจากชุมชนใกล้เคียงกับศูนย์พักพิงฯ ที่มองว่าเป็นแหล่งเสื่อมโทรมที่สร้างผลกระทบทางเสียงและกลิ่น ส่งผลให้ราคาที่ดินต่ำ ขายยาก ในขณะที่กลุ่มของคนรักสัตว์ที่เห็นสภาพความเป็นอยู่ของสุขนักรในศูนย์ฯ ที่ไม่มีสวัสดิภาพที่ดีเพียงพอ ก็เกิดความรู้สึกหดหู่และเลือกที่จะไม่ให้การสนับสนุน หรือบริจาคให้กับทางศูนย์พักพิงฯ ซึ่งผลกระทบที่กล่าวมานี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการออกแบบก่อสร้างศูนย์พักพิงฯ โดยขาดความรู้ความเข้าใจ และขาดความเชื่อมโยงกับบริบทที่แวดล้อม

ชัย: ชาวพ่อเผ่าวัย 75 ปี
ขับรถจักรยานยนต์หนีหมา
ไล่กัด เสียหลักชนรถพุ่ง
เสียชีวิต

ที่มา: พีพีทีวี ออนไลน์,
พ่อเผ่าวัย 75 ปี ขับจักรยานยนต์
หนีหมาไล่กัด เสียหลักชน
รถพุ่งเสียชีวิตแล้ว,
เข้าถึงเมื่อ 19 เมษายน
2565, เข้าถึงได้จาก
[https://www.pptv-
hd36.com/news/](https://www.pptv-hd36.com/news/)

ประเด็นร้อน/133560
ชวา: ชาวหมาจรจัดบุก
โรงเรียนไล่ขย้ำเด็กประถม
และชาวบ้านในบริเวณ
ใกล้เคียง

ที่มา: อมรินทร์ทีวี,
เปิดนาที่สยบหมาจรจัด
บุกโรงเรียนไล่ขย้ำเด็ก
ประถม 6 รายสาหัสขวัญ
ผวา, เข้าถึงเมื่อ 19 เมษายน
2565, เข้าถึงได้จาก [https://www.amarintv.com/
news/detail/48955](https://www.amarintv.com/news/detail/48955)

จากปัญหาดังกล่าวนำมาสู่การศึกษาแนวทางการออกแบบศูนย์พักพิงฯ
ต้นแบบในโครงการ “จรจัดสรร” เพื่อมุ่งหาแนวทางการแก้ปัญหาด้วยการ
ออกแบบอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อนำเสนอผังการทำงานที่สอดคล้องกับการทำงานของบุคลากร
กับพื้นที่ในศูนย์พักพิงฯ
2. เพื่อนำเสนอแนวทางในการยกระดับสวัสดิภาพสุนัขในศูนย์พักพิงฯ
ทั้งที่มีอยู่เดิมและที่จะสร้างขึ้นใหม่ในอนาคต ให้มีความเป็นอยู่และสุขภาพที่ดีขึ้น
3. เพื่อนำเสนอแนวทางในการลดรายจ่าย และสร้างรายได้ให้ศูนย์
พักพิงฯ รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน

ปัญหาการออกแบบศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด

กระบวนการดำเนินงานเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการลง
พื้นที่สำรวจศูนย์พักพิงฯ ที่อยู่ในความดูแลของภาครัฐและเอกชน ในเขตพื้นที่
กรุงเทพมหานครและในภูมิภาครวม 13 แห่ง เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสังเกตและ
การสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาสุนัขจรจัดในศูนย์พักพิงฯ พบปัญหา
ที่สามารถจำแนกออกได้ ดังนี้

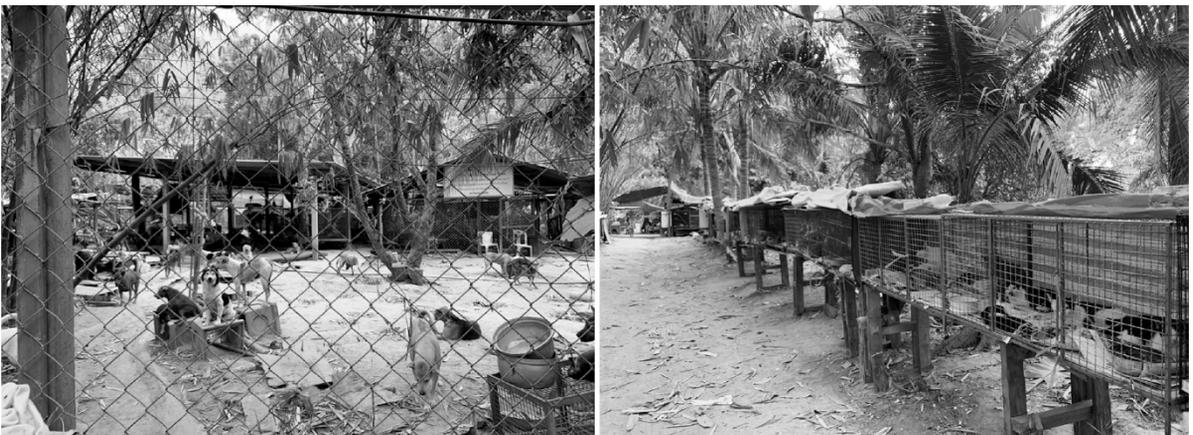
1. ปัญหาการขาดความเข้าใจในการออกแบบศูนย์พักพิงฯ ทำให้พื้นที่
ไม่สามารถตอบสนองต่อการทำงานของผู้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ
กล่าวคือ การไม่คำนึงถึงขั้นตอนในการทำงาน ทำให้การทำงานไม่สัมพันธ์กับ
พื้นที่ (Cross Circulation) รวมถึงไม่ตระหนักถึงการกำหนดทิศทางในการ
จัดวางอาคาร (Building Orientation) ที่ดีเพียงพอ ทำให้มีผลต่อการรับ
แสงแดด ความร้อน และการระบายอากาศที่ดี ส่งผลให้พื้นที่บางส่วนไม่สามารถ

ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ กระทั่งสุนัขไม่สามารถอยู่อาศัยได้ ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณในการต่อเติมอาคารเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้การเลือกใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสม ทำให้ยากต่อการทำความสะอาด เกิดปัญหาด้านสุขลักษณะ และส่งผลให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาในระยะยาวอีกด้วย

2. ปัญหาสภาพความเป็นอยู่ของสุนัขภายในศูนย์พักพิงฯ ที่ไม่สามารถรองรับกับจำนวนสุนัขจรจัดที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดสภาพความแออัด ประกอบกับรูปแบบของสภาพแวดล้อมภายในกรงที่ไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมทางกายภาพและทางสังคม รวมถึงสุขภาพของสุนัขจรจัด เช่น พื้นพื้นนันทนาการ และพื้นที่รับแสงธรรมชาติ รวมถึงการเลือกใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสม เช่น พื้นคอนกรีตเสริมเหล็กและพื้นปูกระเบื้อง ที่นอกจากจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อสวัสดิภาพและสุขภาพของสุนัขโดยตรงแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ ที่ต้องทำงานหนักบนความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ จนทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ที่จะทำงานนี้ด้วยเช่นกัน

3. ทศนคติที่ไม่ดีระหว่างคนในชุมชนกับศูนย์พักพิงฯ โดยส่วนใหญ่ผู้คนไม่เห็นด้วยกับการสร้างศูนย์พักพิงฯ ที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชน เพราะทำให้ราคาที่ดินในย่านนั้นตกต่ำ ประกอบกับความวิตกกังวลในผลกระทบจากมลภาวะทางกลิ่น เสียง ทศนิยมภาพ สุขอนามัย รวมถึงอคติต่อสุนัขจรจัดที่มีอยู่เดิม ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยเสริมให้ผู้คนเกิดความรู้สึกต่อต้าน

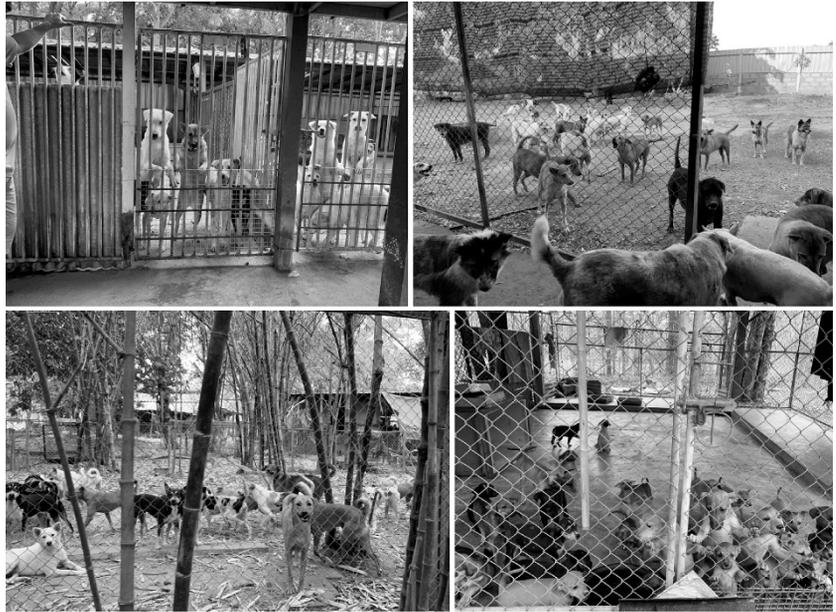
พื้นที่ที่ไม่เอื้อต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่

บนและกลาง: สภาพความแออัดของศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดโดยส่วนใหญ่

ล่าง: พื้นที่ของศูนย์ที่มีความขัดแย้งกับชุมชนโดยรอบ

ที่มา: สมาคมสื่อมวลชนนครศรีธรรมราช, ชาวทำศาลาไม่เอาศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด หลัง มวล. พื้นที่ตำบลไทยบุรี, เข้าถึงเมื่อ 19 เมษายน 2565, เข้าถึงได้จาก <https://www.nakhononline.com/15395>

จากปัญหาข้างต้นพบว่าประเด็นหลักเกิดจากความไม่เข้าใจในการออกแบบสถาปัตยกรรมศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด จึงทำให้สถาปัตยกรรมที่เกิดขึ้นไม่สามารถตอบสนองต่อการใช้งานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และที่สำคัญคือเรื่องของระบบความสัมพันธ์ของตัวอาคารที่ขาดความเชื่อมโยงกับบริบทที่แวดล้อมอยู่โดยรอบ ทั้งธรรมชาติ คือกายภาพของที่ตั้งโครงการนั้น และคนที่ทำงานภายในศูนย์ฯ หรือที่อาศัยอยู่ในชุมชนโดยรอบ ซึ่งเมื่อได้นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสรุปที่มาของปัญหา จึงนำมาสู่แนวคิด “จรจัดสรรโมเดล” ที่มีวัตถุประสงค์ในการนำเสนอศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด “ต้นแบบ” โดยใช้ “ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น” ในด้านการสร้างความสมดุลในธรรมชาติ ร่วมกับหลักการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย และสถาปัตยกรรมสีเขียว มาเป็นองค์ประกอบหลักในการออกแบบศูนย์พักพิงฯ

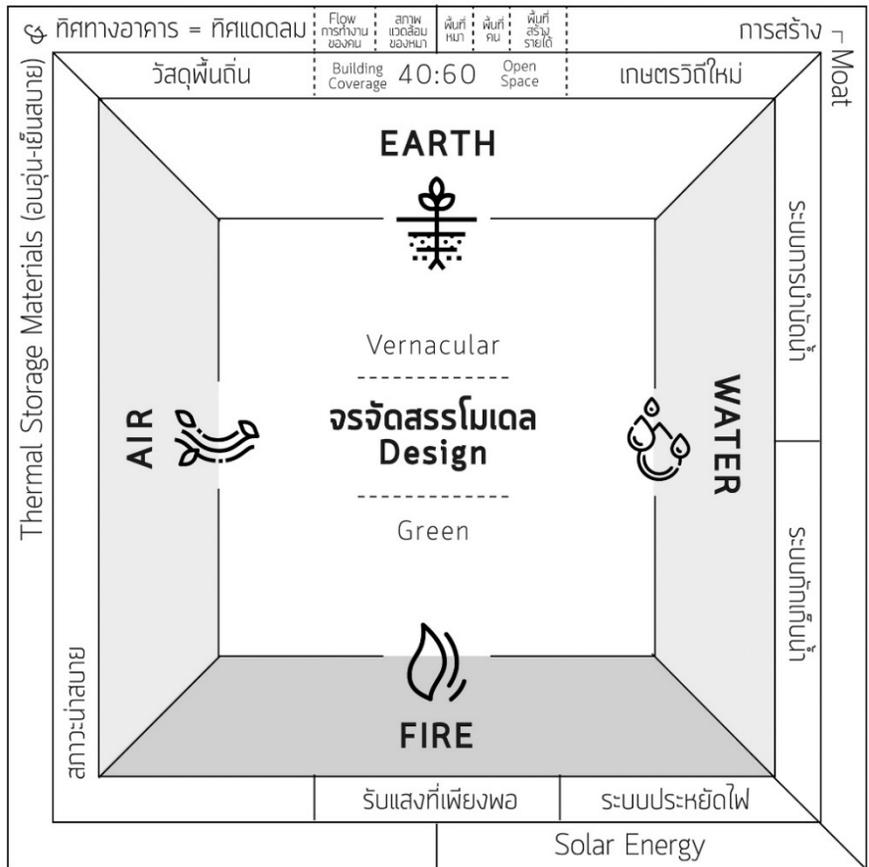
ต้นแบบ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการทำงานให้กับผู้ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ การสร้างสวัสดิภาพที่ดีให้กับสุนัขภายในศูนย์ และเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีกับผู้คนในชุมชน แต่การจะนำมาใช้นั้นจำเป็นต้องถอดรหัสแนวคิด เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ในสถานการณ์ปัจจุบัน

ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น กับการถอดองค์ประกอบทาง ธรรมชาติและสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาของบรรพชนที่ศึกษาจัดการ แก่ไข และพัฒนา จนเกิดเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ เหมาะสมกับการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันกับบริบทของพื้นที่ เป็นภูมิปัญญาที่หล่อหลอมมาจากความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในธรรมชาติของภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เพื่อหาทางรอดในการดำรงชีวิตภายใต้ข้อจำกัดและเงื่อนไขรอบด้าน จนคลี่คลายออกมาเป็นความสมดุลในท่ามกลางองค์ประกอบ 3 อย่าง ได้แก่ ธรรมชาติ คน และสถาปัตยกรรม ที่คนต้องอยู่อาศัยใช้ชีวิตอยู่ในสถาปัตยกรรม ท่ามกลางความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ ซึ่งในสภาพการณ์ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า “ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น” เป็นแนวคิดร่วมสมัยในเรื่องการสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยพื้นถิ่นท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ตามแนวทาง Glocal Architecture (Global+Local)³ เพราะมีลักษณะร่วมในองค์ประกอบทั้งสาม คือ ดุลยภาพที่ประกอบขึ้นจาก “ธาตุ 4” ที่ประกอบไปด้วย ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งเป็นธาตุหลักที่มีอยู่ใน ธรรมชาติ คน และสถาปัตยกรรมด้วย เช่นเดียวกัน⁴

ดังนั้น “การจัดสรรโมเดล” จึงนำแนวคิดดังกล่าวมาถอดองค์ประกอบของความสมดุลที่อยู่ในภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นมาประยุกต์ใช้กับแนวทางในการออกแบบโครงการ โดยคำนึงถึงข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ได้จากการลงพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้เกิดดุลยภาพจากทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างได้อย่างกลมกลืน ซึ่งกระบวนการค้นดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิด “สถาปัตยกรรมสีเขียว (Green Architecture)” รวมถึงกระแสความเคลื่อนไหวของ “สถาปัตยกรรมร่วมสมัย” ในการออกแบบสถาปัตยกรรมโดยให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อม (Ecological Building) และจากการถอดองค์ประกอบร่วมของธาตุทั้งสี่ นำมาสู่แนวทางในการออกแบบสถาปัตยกรรมภายใต้กลไกความสมดุลดังนี้

จรจัดสรรโมเดล : Design

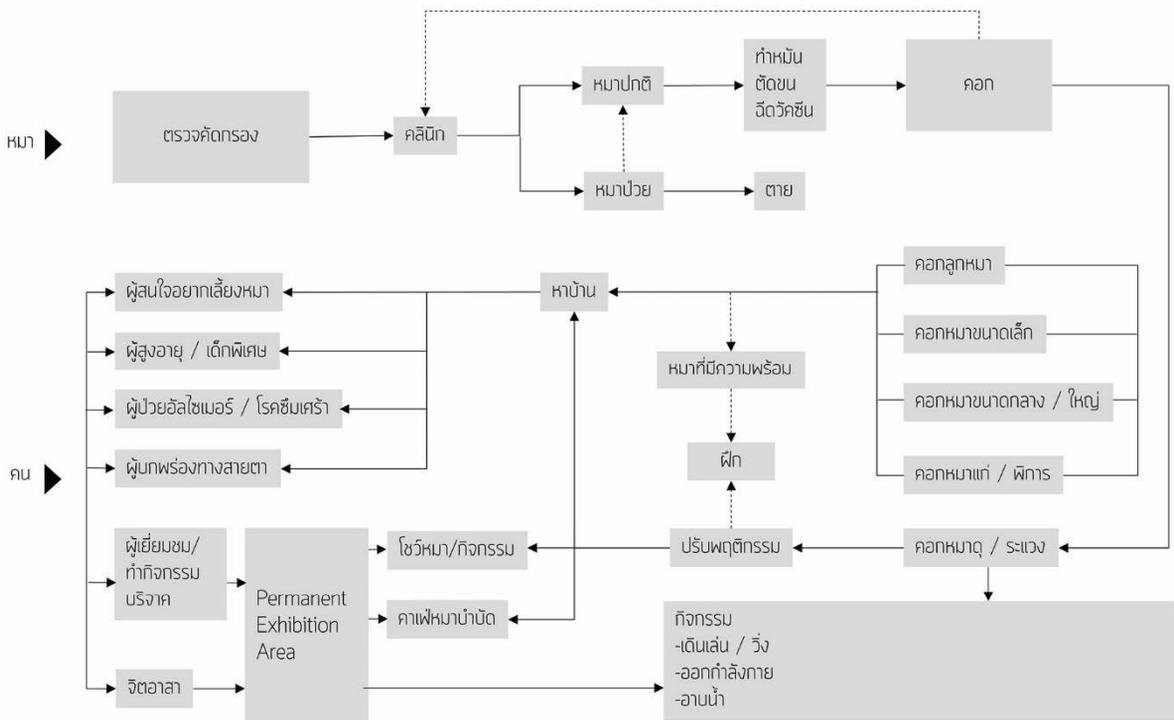
แนวคิดการออกแบบเพื่อสร้างดุลยภาพใน “ดิน”

ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นให้ความสำคัญและเคารพกับ “ดิน” เสมือนเป็นแม่ธรณีผู้ให้กำเนิด⁵ เพราะดินก่อกำเนิดชีวิต แต่ในบริบทนี้ “ดิน” มีความหมายถึงที่ตั้งที่มีขอบเขตชัดเจน ดังนั้นคุณค่าของการใช้ดินในที่นี้จึงหมายถึงการจัดวางอาคาร (Building Orientation) ที่นอกจากจะต้องวางให้เหมาะสมกับทิศทางของแดด ลม ตามหลักของการวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการ (Site Analysis) แล้วนั้น ยังต้องคำนึงถึงสัดส่วนของการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับการใช้งานจริง และการคาดการณ์ถึงแนวโน้มของการขยายตัวของโครงการในอนาคตอีกด้วย เนื่องจากที่ดินเป็นสิ่งที่มีความชอบเขตจำกัด หากการจัดวางผังโครงการไม่ได้คำนึงถึงการขยายตัวในอนาคตแล้วนั้น อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาตัวโครงการในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านงบประมาณ

ในส่วนของการจัดสรรพื้นที่นั้นจะแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน คือการ ออกแบบพื้นที่ของอาคารคลุม (Building Coverage Area) คิดเป็นพื้นที่ ประมาณ 40% ของพื้นที่รวม และพื้นที่เปิดโล่ง (Open Space Area) คิดเป็น 60% ของพื้นที่รวมทั้งหมด ดังนั้นการออกแบบพื้นที่ของอาคารคลุม (Building Coverage Area) ต้องคำนึงถึงความต้องการในการใช้งาน (Function) และสอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้อาคารเป็นหลัก ซึ่งจากข้อมูล ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานในศูนย์พักพิงฯ และสัตวแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า กระบวนการในการจัดการสุนัขจรจัดตั้งแต่แรกเริ่มเข้าจนถึงการนำเข้าสู่ กรงปล่อย รวมถึงการจัดหาบ้าน และหรือ อื่น ๆ สามารถกำหนดแผนผังการ ทำงานภายในศูนย์พักพิงฯ ได้ดังนี้

การจัดสรร Zoning and Functional Relationship Diagram ของการจัดสรร โมเดล ที่สามารถเลือก ใช้บาง Function เพื่อให้ เหมาะกับขนาดของพื้นที่ หรือความต้องการใช้งาน ของแต่ละศูนย์พักพิง

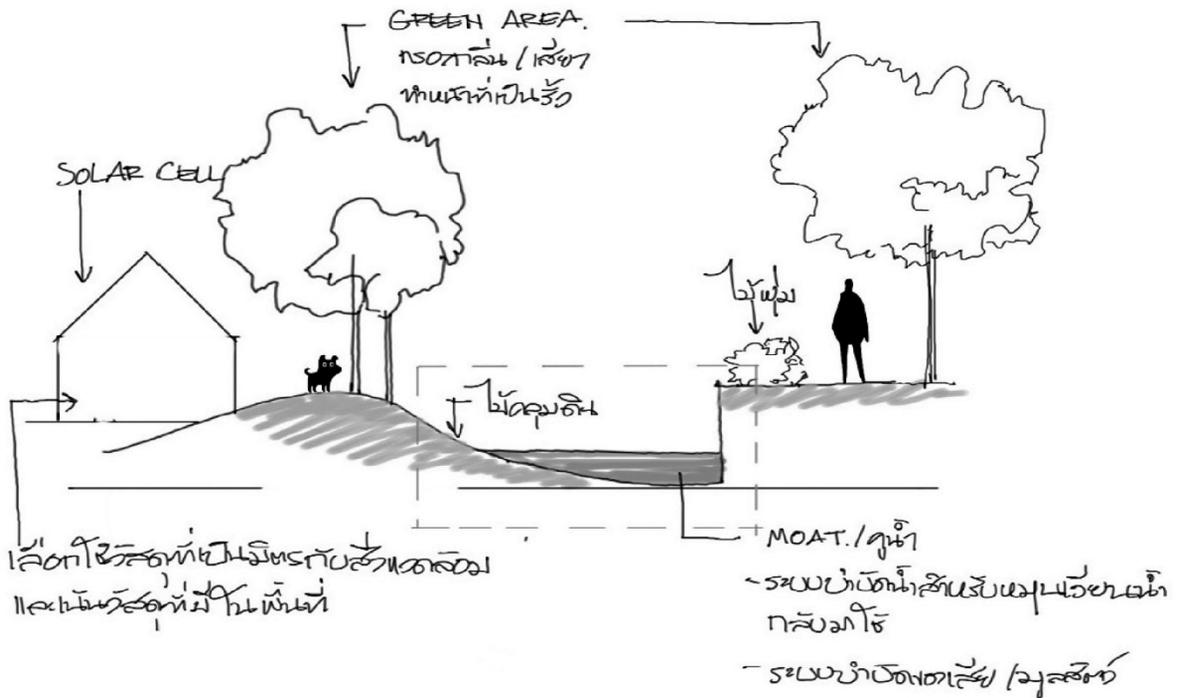
สำหรับการจัดการที่วางพื้นที่เปิดโล่งนั้นได้แนวคิดจากภูมิปัญญา สถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นในด้านของการออกแบบพื้นที่เปลี่ยนผ่าน (Transition Space) จากชานแดด และชานร่ม เพื่อสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภายใน และภายนอกอาคาร ด้วยทางเดิน หรือชานแล่นกลาง ซึ่งช่วยให้ป้องกันความ ร้อนแผ่เข้าสู่อาคาร อันเป็นการสร้างสภาวะน่าสบาย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ แนวทางในการประหยัดพลังงาน ส่งผลให้เกิดการลดค่าใช้จ่ายในระยะยาว ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้

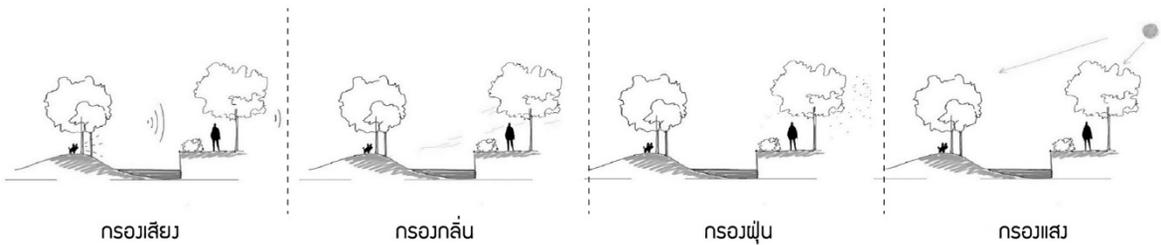
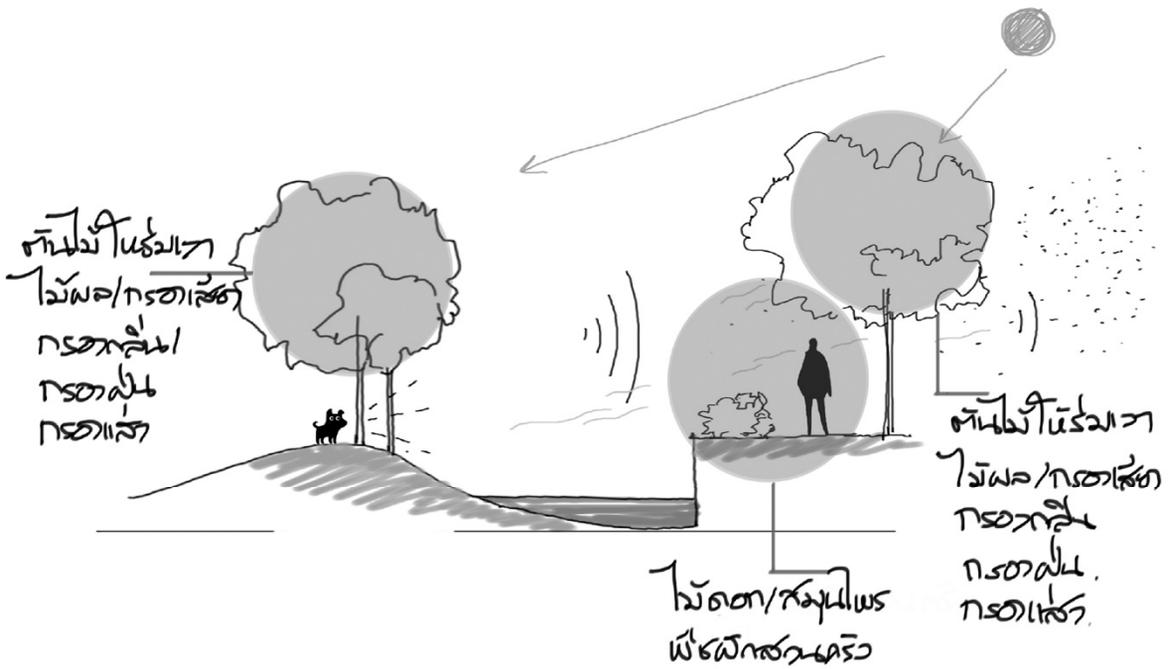

นอกจากนี้พื้นที่ขานแดดจะถูกปรับระดับดินให้เกิดเป็นคันสูง แล้วทำคูน้ำหรือคลองไส้ไก่ที่มีความสูงของคันดิน รวมถึงความกว้างและความลึกของคูน้ำที่สอดคล้องกับลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของสุนัขที่จะไม่สามารถข้ามน้ำมายังพื้นที่อีกฝั่งหนึ่งของคูน้ำ ซึ่งแนวคิดนี้นอกจากจะสามารถสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้เข้ามาเยี่ยมชมเยือนแล้ว ยังช่วยประหยัดงบประมาณในการทำรั้วตาข่ายกั้นในบริเวณกรงปล่อย สร้างสุขภาวะที่ดีให้กับสุนัขอีกด้วย

เมื่อการจัดวางพื้นที่เป็นไปตามความเหมาะสมกับการใช้งานอาคารแล้วนั้น พื้นที่ว่างที่เหลือจึงถูกจัดวางพืชพันธุ์ต่าง ๆ ทั้งไม้ใช้งาน ไม้ให้ร่มเงา ไม้ผล ไม้ดอก พืชผักสวนครัว สมุนไพร ตลอดจนไม้ดูตสารพิษต่าง ๆ จะถูกจัดวางในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว ลดรายจ่ายสร้างรายได้ให้กับผู้ที่ปฏิบัติงานในศูนย์พักพิงฯ เพื่อลดมลภาวะทางเสียง กลิ่น (ด้วยหลักเกษตรทฤษฎีใหม่) รวมถึงการเกิดเป็นพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจให้แก่คนในชุมชน อันเป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากภูมิปัญญาพื้นถิ่นทั้งสิ้น

แนวทางการทำ Moat

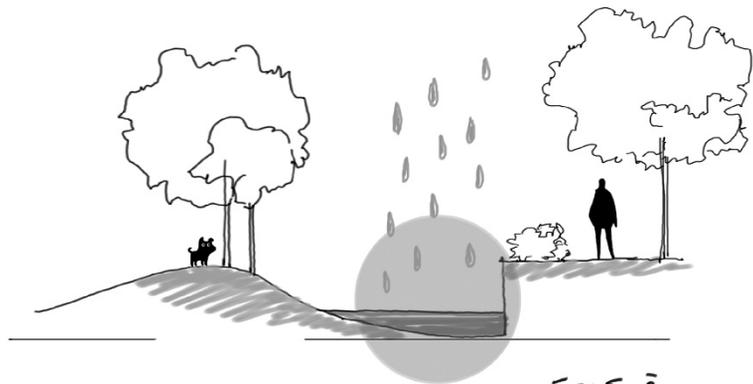
แนวทางการปลูกพืชเพื่อ
แก้ปัญหาสภาพแวดล้อมใน
พื้นที่

นอกจากนี้ยังมีแนวทางการเลือกใช้วัสดุที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายหรือพลังงานในการขนส่ง มีความคงทนแข็งแรง เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่จะใช้ในแต่ละพื้นที่ขององค์อาคาร ซึ่งในบางครั้งอาจเป็นวัสดุที่สามารถปลูกทดแทนได้ในพื้นที่ของโครงการ อันจะทำให้สามารถลดงบประมาณในการก่อสร้าง และการบำรุงรักษาในระยะยาวได้อีกด้วย

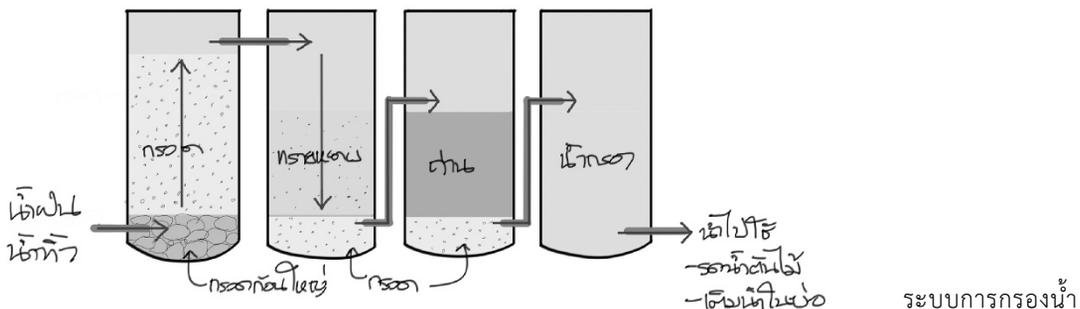
แนวคิดการออกแบบเพื่อสร้างตุลยภาพใน “น้ำ”

น้ำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แนวความคิดเรื่องแหล่งน้ำใช้อุปโภคบริโภคอาจเป็นเรื่องปกติ แต่แนวคิดทางสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่นนั้น การสร้างความยั่งยืนด้านแหล่งน้ำเป็นสิ่งที่สำคัญ ดังนั้นโครงการจัดสรรจึงนำแนวคิดนี้มาบูรณาการกับแนวทางการจัดการระบบการใช้ทรัพยากรน้ำภายในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยแนวคิด 3Rs อันประกอบไปด้วย “ลดการใช้ (Reduce) การใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ในที่นี้ น้ำจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ น้ำดื่มที่มาจากประปา น้ำฝน และน้ำทิ้ง ซึ่งเป็นแนวทางในการใช้ทรัพยากรน้ำให้คุ้มค่าที่สุด มีการนำระบบกรองเบื้องต้นเพื่อนำน้ำที่กรองแล้วกลับมาใช้ใหม่ในจุดที่เหมาะสม รวมถึงแนวทางการบำบัดน้ำด้วยวิธีธรรมชาติ ก่อนที่จะปล่อยออกจากโครงการสู่ลำรางสาธารณะ

แนวทางการใช้น้ำ
การกรองน้ำ และการ
บำบัดน้ำ

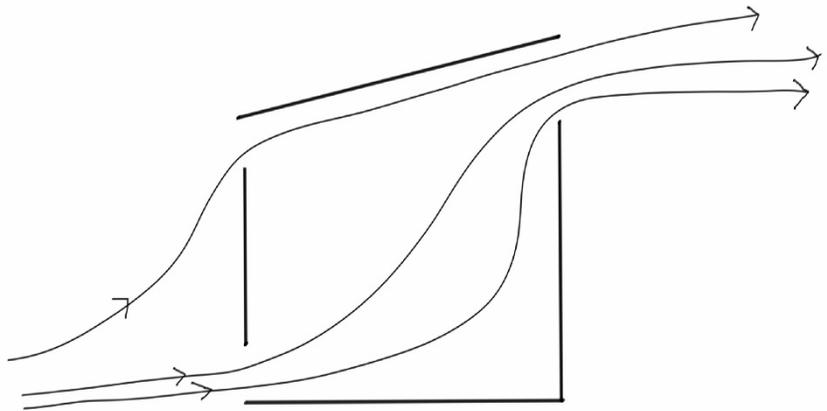
- ระบบกักเก็บน้ำ
- ระบบกักเก็บน้ำฝนและ
แอมริเอนกลิมบัส
- ระบบบำบัดด้วย อนุภาค

แนวคิดการออกแบบเพื่อสร้างดุลยภาพใน “ลม”

บริบทของ ลม ในที่นี้ คือการจัดการพื้นที่โครงการให้เกิดสภาวะน่าสบาย ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักในการที่จะควบคุมอุณหภูมิภายในโครงการ ป้องกันการแผ่ความร้อนไม่ให้เกิดการสะสม ซึ่งจากภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น จะใช้การจัดวางผังอาคารให้สอดคล้องกับทิศทางลม เปิดช่องว่างระหว่างอาคาร เพื่อให้เกิดการถ่ายเทของอากาศและการระบายความร้อนเพื่อประหยัดพลังงาน และเมื่อใช้แนวคิดนี้ร่วมกับการปลูกต้นไม้ใหญ่เพื่อช่วยลดการตกกระทบของแสงที่จะสาดเข้ากระทบพื้นผิวของอาคารแล้ว ยังช่วยให้เกิดความร่มเย็นได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

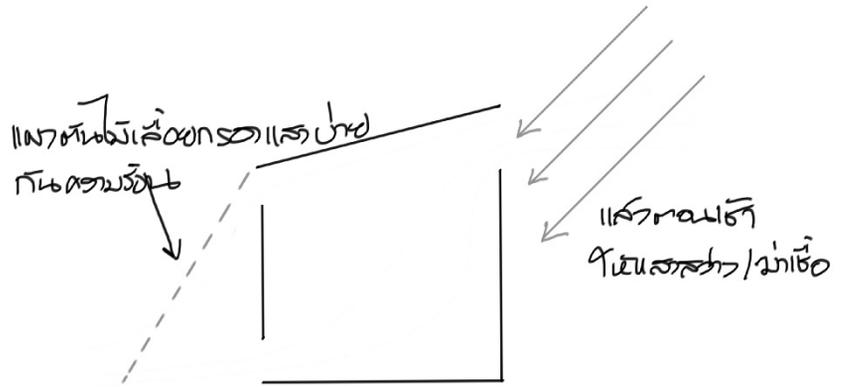
แนวทางการใช้ลมเพื่อให้เกิดสภาวะน่าสบาย

แนวคิดการออกแบบเพื่อสร้างดุลยภาพใน “ไฟ”

ไฟ ในบริบทที่จะกล่าวถึงนี้ คือ ไฟ ที่เป็นพลังงานจากแสงอาทิตย์ ซึ่งเป็นพลังงานสะอาดที่มีในธรรมชาติ แต่เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นประเทศร้อนชื้น แดงศูนย์สูตร หมายถึงเป็นแสงแดดที่ร้อนจัดในช่วงบ่ายที่ดวงอาทิตย์อ้อมสู่ทิศใต้ ดังนั้นในสมัยก่อนจึงมีภูมิปัญญาในการที่จะใช้พลังงานจากธรรมชาตินี้ อย่างสมดุล และเมื่อนำพลังงานนี้มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบอาคาร ข้อคำนึงถึงจึงเป็นเรื่องการจัดวางอาคาร การเจาะช่องเปิดที่เหมาะสม รวมถึงการเลือกใช้วัสดุที่ช่วยในการรับแสงธรรมชาติมาใช้ในการฆ่าเชื้อและส่งเสริมการประหยัดพลังงาน

แนวทางการใช้ไฟในการให้แสงสว่าง การฆ่าเชื้อ และการประหยัดพลังงาน

จากแนวความคิดในการออกแบบเพื่อสร้าง “ดูดยภาพ” จากองค์ประกอบ 4 ที่เกิดจากการบูรณาการองค์ความรู้จากสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น และทฤษฎีการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ดังที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้และแนวทางในด้านการจัดการองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมในอาคารศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด ซึ่งจำเป็นจะต้องทำการทดลองเพื่อพิสูจน์ความเป็นไปได้ของแนวทางนี้ต่อไป

กระบวนการออกแบบและทดลอง

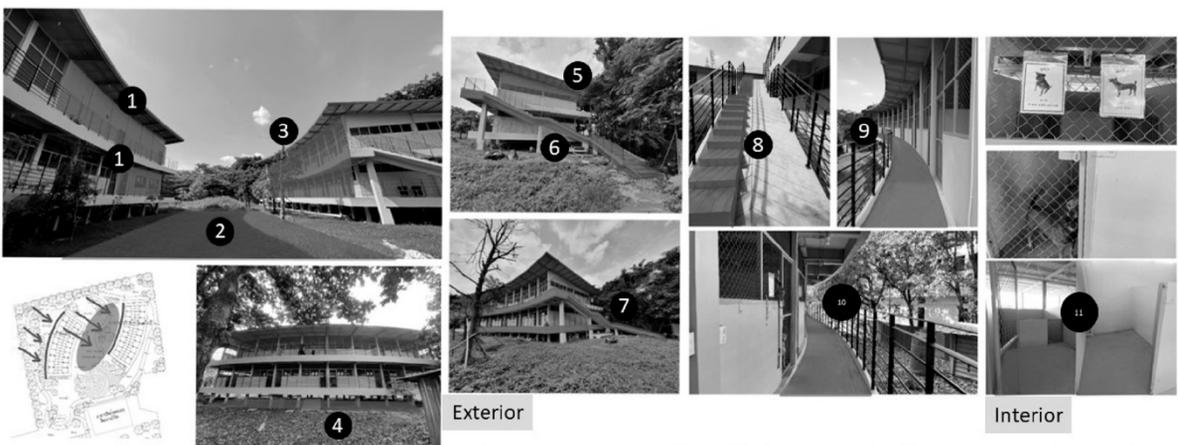
จากแนวความคิดในการออกแบบเพื่อสร้าง “ดูดยภาพ” ข้างต้น ขั้นตอนต่อมาคือการทดลองออกแบบในพื้นที่จริง ซึ่งในบทความนี้จะกล่าวถึงการทดลองออกแบบใน 2 พื้นที่ โดยพื้นที่แรก คือศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดภายในคณะสัตวศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ เป็นศูนย์พักพิงฯ ที่ก่อสร้างจนแล้วเสร็จ แต่ประสบปัญหาในการใช้งานอาคารโดยไม่ได้มีประสิทธิภาพ และอีกพื้นที่หนึ่ง คือศูนย์พักพิงฯ สุนัขเอกชน ตั้งอยู่ที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในระหว่างระดมทุนในการออกแบบก่อสร้างโครงการ ซึ่งทั้งสองโครงการมีความเหมาะสมในการทดลองใช้ “จรจัดสรรโมเดล” เป็นแกนหลักในการออกแบบ-ปรับปรุง ทั้งในด้านของการแก้ปัญหา และการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังนี้

พื้นที่ทดลอง 1: ศูนย์พักพิงและฟื้นฟูสุนัขไม่มีเจ้าของ คณะเทคนิคการสัตวแพทย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ

ก่อนการจัดสรร ที่ตั้งของโครงการอยู่ในคณะเทคนิคการสัตวแพทย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน กรุงเทพฯ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้นยกใต้ถุน ทรงโค้ง จำนวน 2 หลัง บนพื้นที่ขนาด 1 ไร่เศษ ลักษณะการใช้งานอาคารจากที่วางแผนไว้ในตอนแรก เป็นอาคารที่ใช้รองรับสุนัขจรจัดได้อาคารละ 160 ตัว พร้อมทั้งบริเวณสันทนากการระหว่างสุนัขกับชุมชนภายในมหาวิทยาลัย แต่เมื่อการก่อสร้างแล้วเสร็จปรากฏว่า สามารถสุนัขจรจัดได้เพียง 40 ตัว อีกทั้งพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการไม่สามารถรองรับการทำงานของผู้ปฏิบัติงานในโครงการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ประกอบกับการจัดวางอาคารที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะที่ตั้งโครงการ ทำให้ตัวอาคารหันรับแดดโดยตรง ส่งผลให้สุนัขไม่สามารถใช้ชีวิตประจำวันในอาคารได้

หลังการจัดสรรโครงการฯ ด้วยการจัดวางพื้นที่ใช้สอยต่าง ๆ รวมถึงการจัดการที่วางที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้เกิดการใช้สอยใหม่ที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้งานทั้งของคนที่ปฏิบัติงาน และเป็นการยกระดับสวัสดิภาพของสุนัขในศูนย์ฯ ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาในด้านของการทำงานของอาคารได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น โดยสามารถรองรับจำนวนสุนัขจรจัดได้ถึง 200 ตัว จากเดิมที่รองรับได้เพียง 40 ตัว นอกจากนี้ยังเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์พักพิงฯ กับผู้คนในชุมชนด้วยพื้นที่สีเขียวที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึกที่เป็นมิตรและสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันอีกทางหนึ่งด้วย

ลักษณะทางกายภาพของอาคารและปัญหาที่พบก่อนการจัดสรร

Exterior

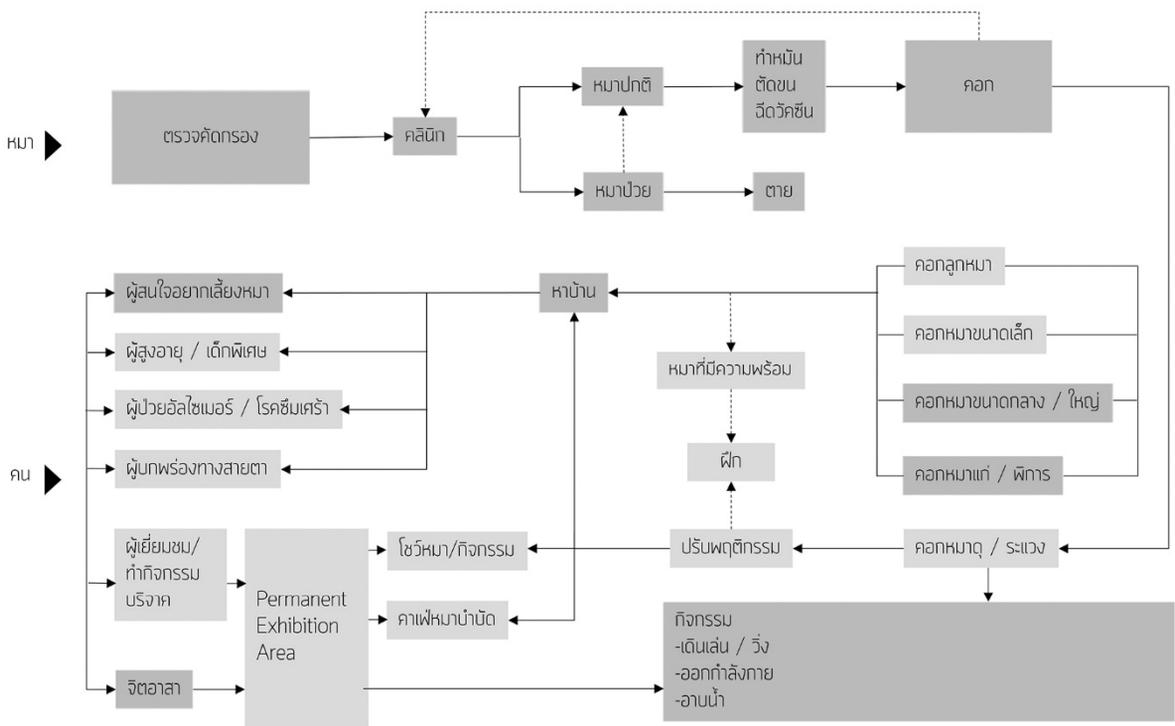
Interior

1. โบริงอากาศ
2. พื้นที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์
3. Sunpad อากาศร้อน

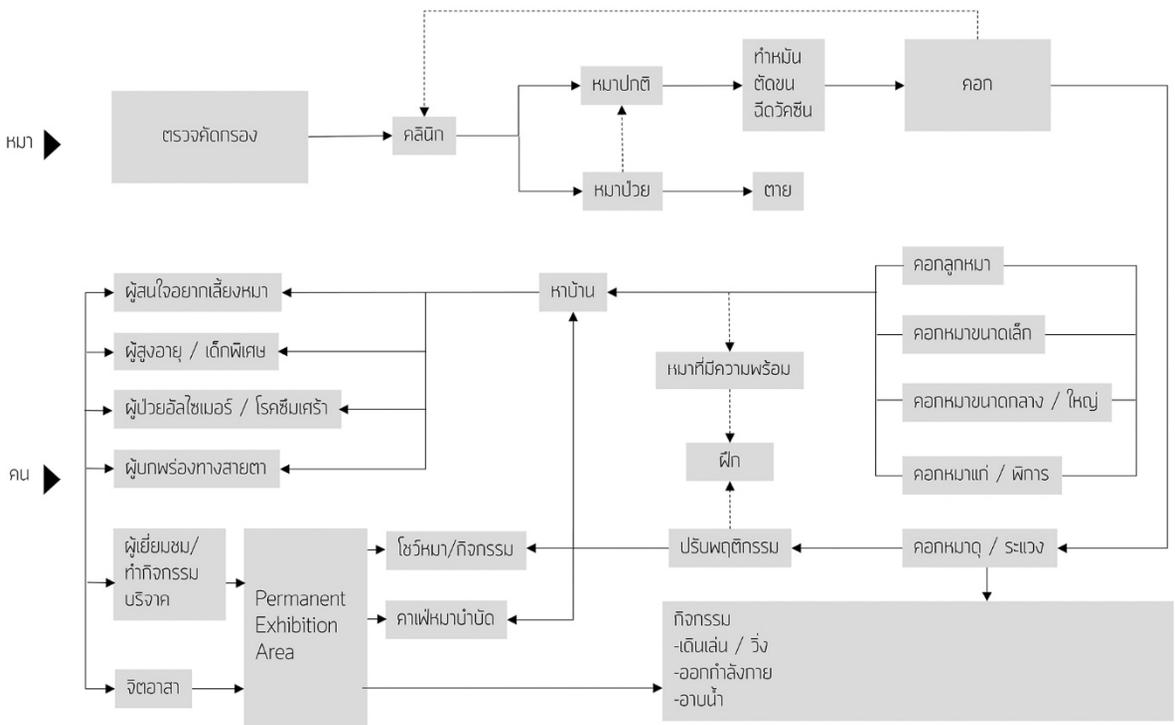
4. พื้นที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์
5. อาคารโบริงอากาศ
6. ทางลาดใช้งานไม่ได้

7. ทางลาดใช้งานไม่ได้
8. ทางลาดใช้งานไม่ได้
9. ทางเดินไม่เหมาะสมกับกรณี

10. ทางเดินไม่เหมาะสมกับกรณี
11. ใช้พื้นที่ไม่คุ้มค่า

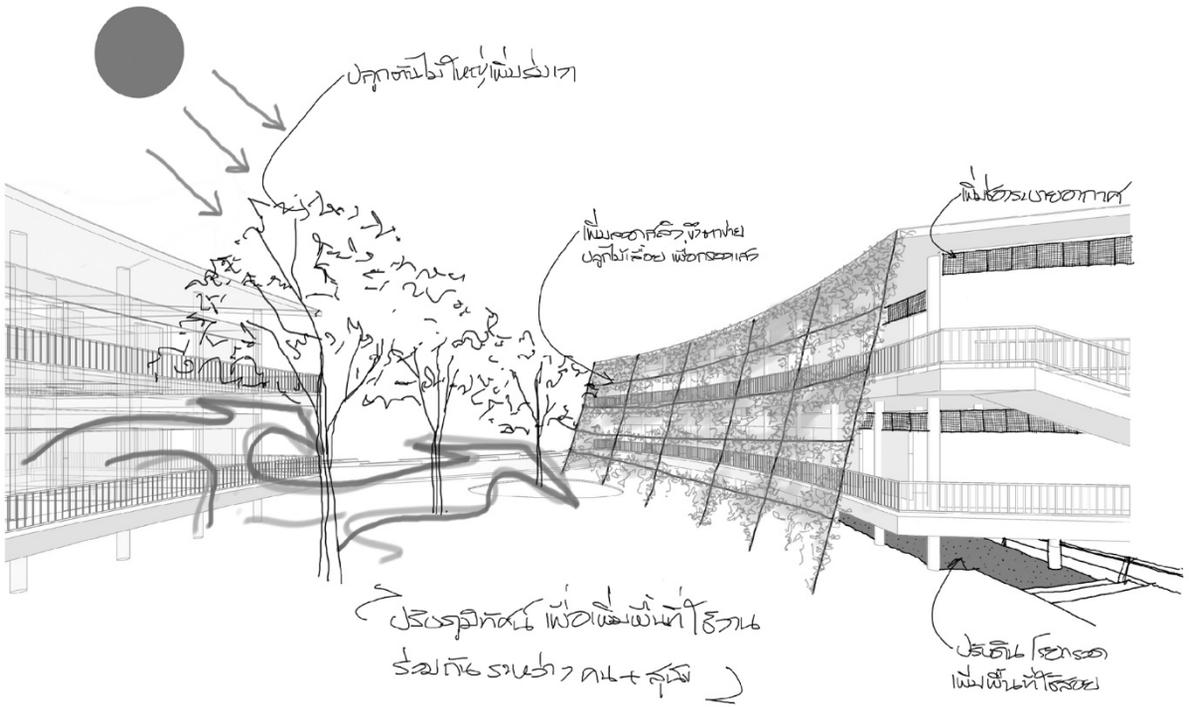

การจัด Zoning and Functional Relationship Diagram ศูนย์พักพิงและฟื้นฟูสุนัขไม่มีเจ้าของ

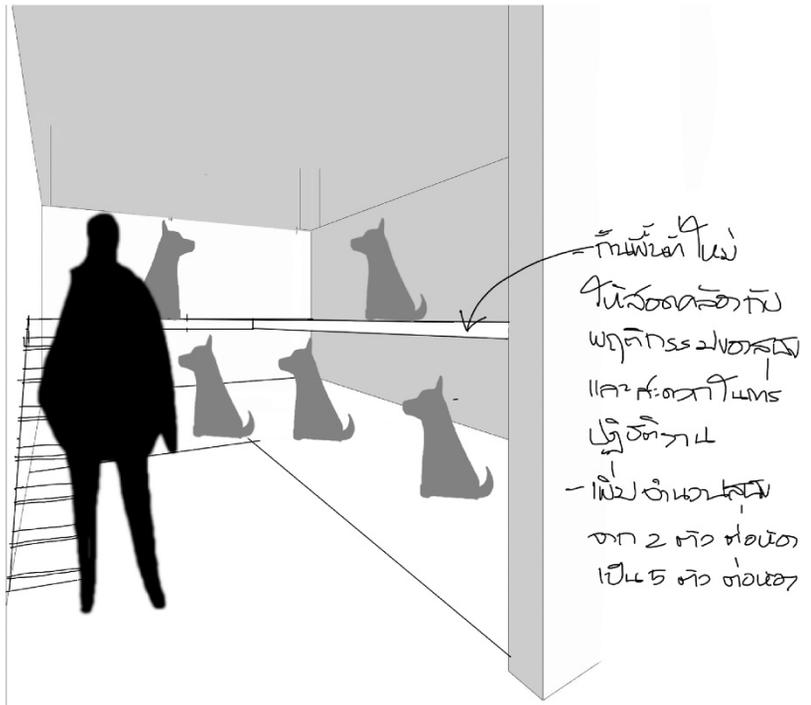
การจัด Zoning and Functional Relationship Diagram ศูนย์พักพิงและฟื้นฟูสุนัขไม่มีเจ้าของ

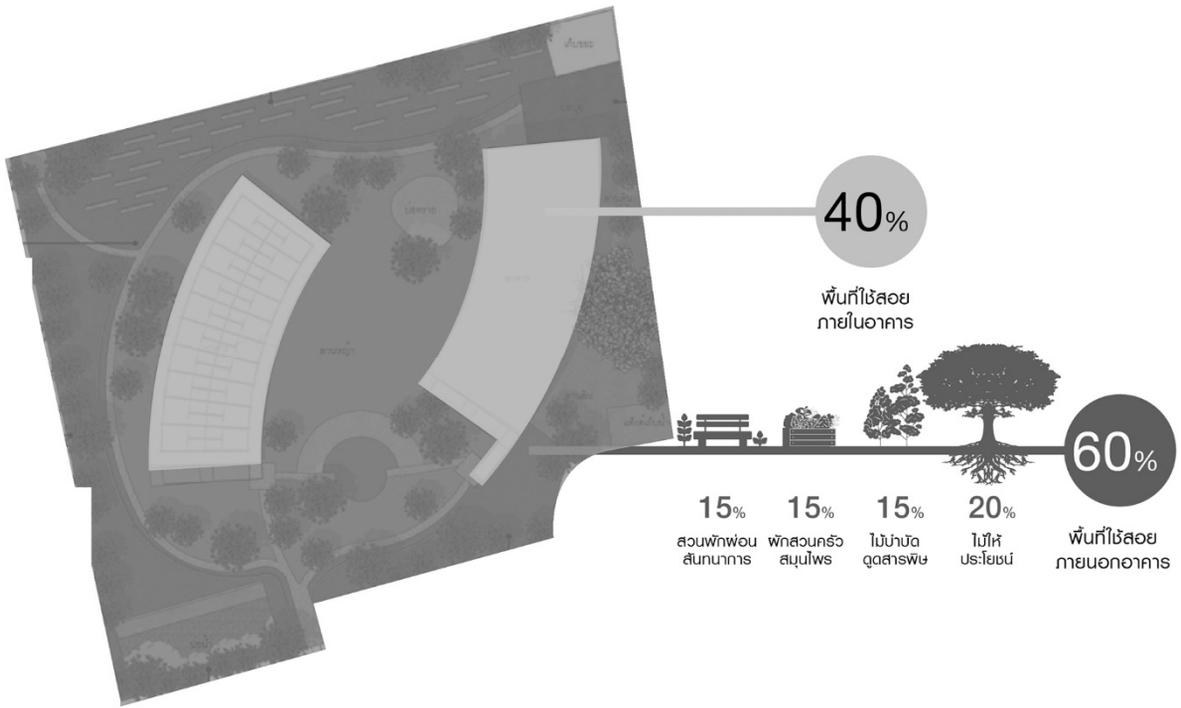
คณะเทคนิคการสัตวแพทย์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน กรุงเทพฯ โดยใช้รูปแบบการจัดสรร โมเดล

แนวทางการแก้ปัญหาเกิดสภาวะน่าสบาย

การปรับพื้นที่ภายในกรง
ให้สอดคล้องกับพฤติกรรม
สุนัขและสะดวกต่อการ
ปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

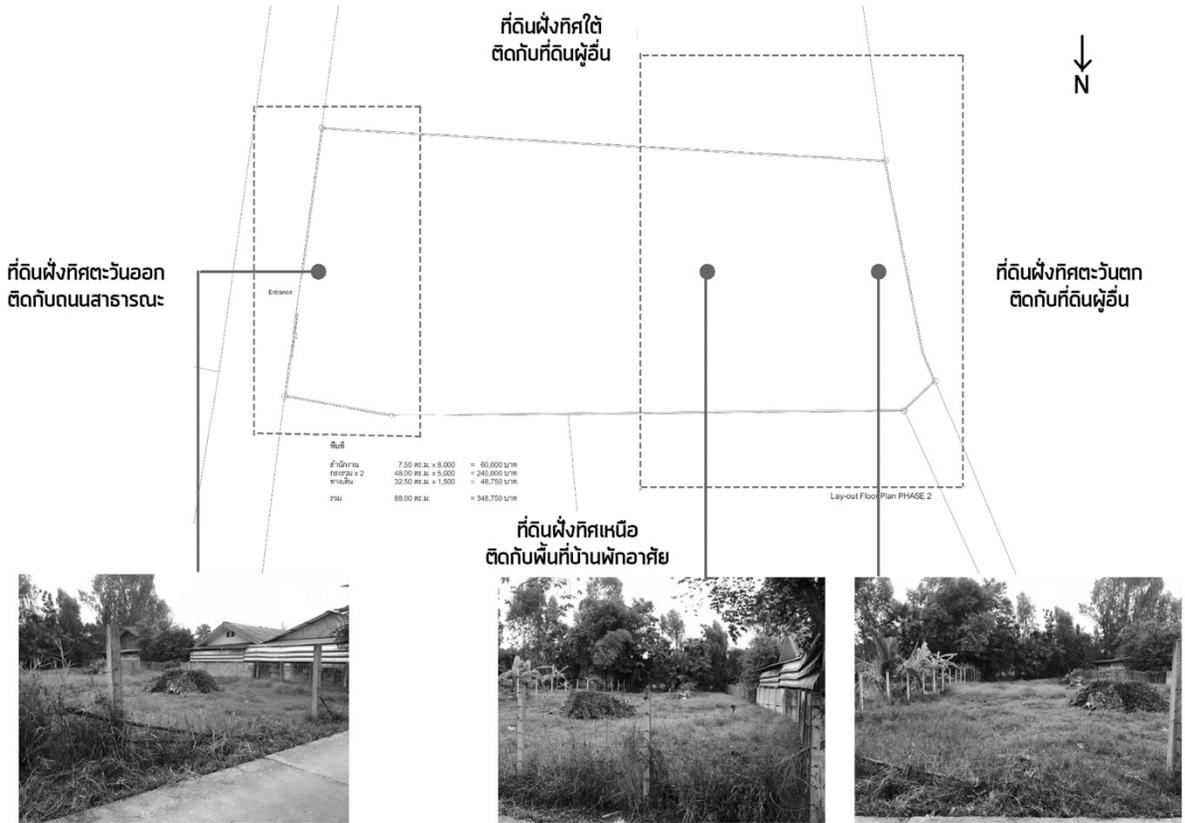

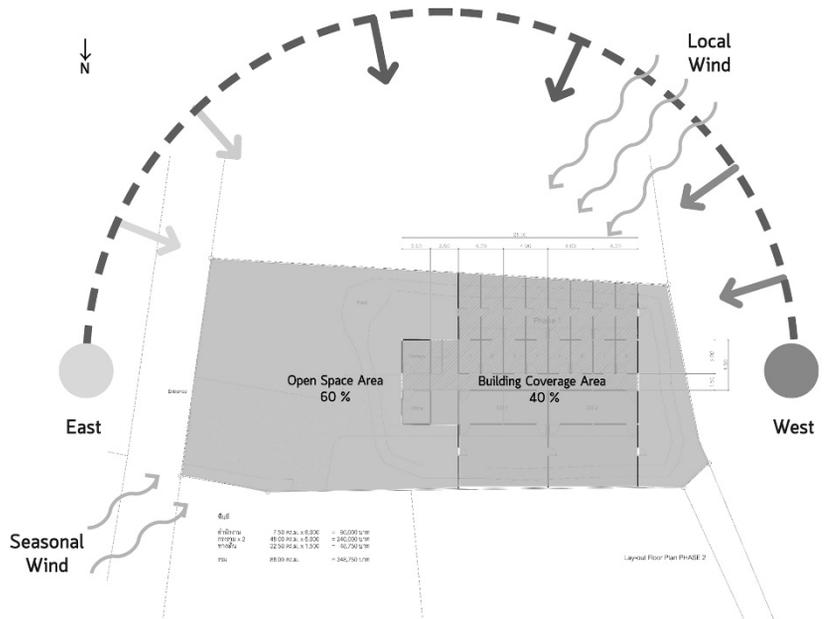
แนวคิดการจัดสรรพื้นที่
สีเขียว

พื้นที่ทดลอง 2: ศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดเอ็กซอน Dogs and Cats Lover Chiangmai อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์พักพิงฯ แห่งนี้เป็นโครงการที่ตั้งบนพื้นที่ว่างเปล่าขนาด 220 ตารางวา โดยเจ้าของโครงการมีแนวคิดจัดตั้งศูนย์พักพิงสุนัขจรจัด แต่ขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการออกแบบสถาปัตยกรรมและการก่อสร้าง ประกอบกับการที่มีงบประมาณอย่างจำกัด จึงมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทดลอง โดยการนำจรจัดสรรโมเดลมาเป็นแกนหลักในการออกแบบโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการในการใช้สอยพื้นที่อย่างแท้จริง โดยมีขั้นตอนและรายละเอียดในการทำงาน เริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ตั้งโครงการ การวิเคราะห์ทิศทางแดด ลม เพื่อนำมาจัดวางพื้นที่ใช้สอยภายในโครงการ ตามกรอบแนวคิดของจรจัดสรร รวมถึงกระบวนการในการออกแบบ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการสร้างความสุขตามหลักการจัดการธาตุทั้งสี่ เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างตัวอาคารและบริบทที่แวดล้อมโดยรอบ

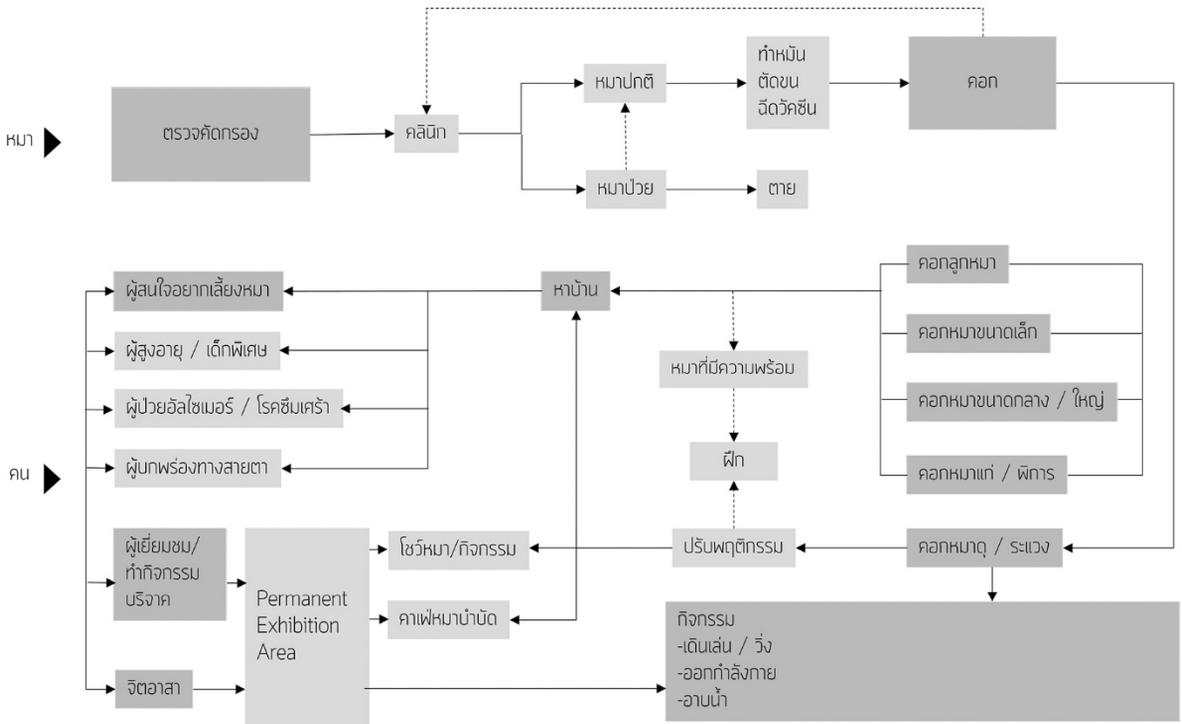
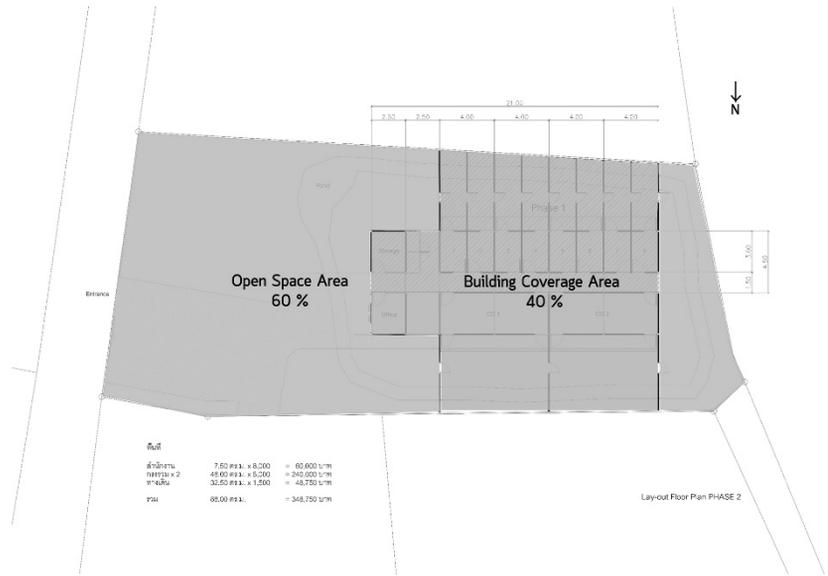

บริษัทโดยรอบที่ตั้งโครงการ
ศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดเอกชน
Dogs and Cats Cover
Chiangmai

ลักษณะพื้นที่ใช้สอยและ
ทิศทางแดดลม

ที่ตั้งโครงการ และการแบ่ง
สัดส่วนพื้นที่ใช้สอย

การปรับใช้การจัดสรรโมเดล: Flow and Function ให้เหมาะสมกับโครงการศูนย์พักพิง Dogs and Cats

ผังการออกแบบศูนย์พักพิงฯ เอกชนตามหลักการจัดสรรโมเดล

การปรับใช้จรรยาบรรณโมเดล: Flow and Function ให้เหมาะสมกับโครงการศูนย์พักพิง Dogs and Cats

ในการทดลองครั้งนี้พบว่าในการออกแบบศูนย์พักพิงฯ ด้วยการจัดสรรโมเดล ทำให้ตัวอาคารสามารถรองรับการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการทำงานของคนที่ปฏิบัติงานในศูนย์ฯ ภายใต้งบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัด ศูนย์ที่อยู่ในศูนย์ฯ มีสวัสดิภาพที่ดี อีกทั้งยังสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างศูนย์ฯ กับชุมชนโดยรอบได้อีกด้วย

สรุปผลจาก “ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทย” สู่ออกแบบศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดต้นแบบ “จรจัดสรร”

จากแนวคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมอาคารศูนย์พักพิงสุนัขจรจัดที่สกัดจากแก่นภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมไทยพื้นถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคุณภาพในสถาปัตยกรรม และบริบทที่แวดล้อม ประกอบกับการบูรณาการทฤษฎีการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยและสถาปัตยกรรมสีเขียว สามารถนำไปใช้ได้ทั้ง 2 กรณี คือในโครงการที่มีอยู่เดิม สามารถปรับรูปแบบการใช้งานอาคารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเหมาะสมกับการปฏิบัติงานจริง เกิดสุขภาวะที่ดีต่อผู้ที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ สามารถยกระดับสวัสดิภาพสุนัขจรจัดในศูนย์ฯ ให้ดีขึ้น และเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้คนในชุมชน ภายใต้เงื่อนไขของลักษณะทางกายภาพของอาคารเดิม และงบประมาณที่มีอย่างจำกัด ทำให้เกิดสภาวะน่าสบายและการประหยัดพลังงานด้วยกลไกทางธรรมชาติ ในขณะที่โครงการใหม่สามารถนำ “จรจัดสรรโมเดล” ไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ ขนาด ขอบเขต เงื่อนไข และข้อจำกัดต่าง ๆ ได้ตั้งแต่ขั้นตอนเริ่มต้นโครงการ สามารถรองรับการขยายตัวของโครงการ การลดค่าใช้จ่ายทั้งในด้านพลังงานและการซ่อมบำรุง และการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น แม้ว่าการทดลองครั้งนี้จะเป็นการนำองค์ความรู้บางส่วนที่ได้มาจากการวิเคราะห์ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมาใช้ในการแก้ปัญหาของศูนย์พักพิงฯ และสามารถถอดวัตถุประสงค์ที่วางเอาไว้ได้แต่อย่างไรก็ตามจรจัดสรรโมเดลยังมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุง และพัฒนาแนวความคิดนี้ต่อไป

เชิงอรรถ

¹ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, **สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น** (กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, 2525), 18.

² วีระ อินพันทัง และคนอื่น ๆ, **สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไทย** (กรุงเทพฯ: สมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์, 2563), 27.

³ Koichi Nagashima, **Glocal approach toward architecture of the future**, accessed February 6, 2022, available from <https://www.humiliationstudies.org/documents/NagashimaGlocalApproach.pdf>

⁴ Sarawuth Pintong, “Revitalizing the fundamental elements of Thai house” (Ph.D. dissertation, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, 2017), 72-78.

⁵ อารุช อังคารุช, **ภูมิปัญญาสถาปัตยกรรม ชุดที่ 1** (กรุงเทพฯ: สถาบันอาศรมศิลป์, 2553), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

Bibliography

Awut Angkhawut. **phūmp̄nyā sathāpattayakam chut thī nung [Architectural wisdom series 1]**. Bangkok: Arsom Silp Institute of the Arts, 2010.

Faculty of Architecture, King Mongkut’s Institute of Technology Ladkrabang. **sathāpatayakam phūn thin [The vernacular architecture]**. Bangkok: King Mongkut’s Institute of Technology Ladkrabang, 1982.

Nagashima Koichi. **Glocal approach toward architecture of the future**. Accessed February 6, 2022. Available from <https://www.humiliationstudies.org/documents/NagashimaGlocalApproach.pdf>

Sarawuth Pintong, “Revitalizing the fundamental elements of Thai house.” Ph.D. dissertation, Faculty of Decorative Arts, Silpakorn University, 2017.

Vira Inpuntung, and others. **sathāpattayakam phūn thin Thai [Thai vernacular architecture]**. Bangkok: The Association of Siamese Architects under Royal Patronage, 2020.